

NA PREŠIRNOVEM DOMU

15. septembra, 1872.

Od daljnih strani, kjer Drava deroča,
 Kjer Sava valove bistre vali;
 Kjer Kolpa se vije, jáderna Soča
 V jadransko morjé peneča hiti:
 Prirómalo sem je ljudstvo izbrano,
 Na pesnika dom, v ljubezni mu vdano.

Oj zdrava, hiša sredi raja!
 Nad tabo plavaj sreča, mir:
 Iz tebe lil je pesmi vir,
 Ki slastjo serca nam napaja.

„Luna sije“ —
 Melodije
 Sladko-tožne, čuj! doné.
 Krasna deva!
 Tebi peva,
 Toži pevec vnet za té.

Omečile
 Pesmi mile
 Niso tvojega sercá;
 Naše poka,
 Sládko joka,
 Sólza v óku nam igrá.

Močneje, mileje pesem doni,
 Kedór jo čuje, sercé mu topi:

„Sirota vboga, zapuščéna,
 Oj domovina, domovina!
 Z bridkóstjo, žalóstjo pojéna;
 Nemilost tuja, hujše sina
 Nezvéstost, mati, te boli.“ —

A tiho! poglej, nebó se vedri;
Sinú si rodila, blágo sercé,
Ki nosil je tvoje — človeštva gorjé;
Kar čutil, nam v sládke pesmi je zli,
Ljubiti nas mater, človeštvo učil.

Preširen budi, Preširen nas vodi,
Na delo za njim, na dúševni boj!
Pravici udani, luči, svobódi,
Napréj, za svoj dom navdušeni roj!
Preširna vihrá pred nami zastava,
Voditelju-pevcu kličemo: Slava!

B. M.

GOSPOD MIRODOLSKI.

VIII.

Lepi dnevi so se verstili za deževnim vremenom v Tihem dolu. Dež je bil ukrotil hudo poletno vročino; vse je bilo videti okrepcano in oživljeno; poletje je podajalo roko zlati, sadonosni jeseni. V Mirnem dolu se je bilo uselilo veselo življenje. Pogosto je prihajal Edvin, zdaj sam, zdaj s svojo teto. Gospodu Mirodolskemu ni mogel prehvaliti lepega domovja; rad ga je poslušal dobroserčni mož; hvala njegova je bila vedno zmérna in razumna, nikedar pusta in prazna. Tu pa tam je tudi kaj svetoval svojemu novemu sosedu in prijatelju, in vse, kar je govoril, pričalo je, da se ni brez prida učil poljedelstva in gospodarstva. Sè Zoro in Bredo se je védel mladi gospod tako pošteno in spodobno, da bi mu ne bil mogel ničesa očitati najhudomušnejši černogledec. Zdaj jima je kaj lepega bral, in brati je znal tako živo, tako jasno, da so bile tudi temnejše stvari lahko umevne vsakemu, kedor ga je poslušal; zdaj ji je učil poznovati, razredovati in imenovati razne rastline; zdaj jima je lovil metulje in opisoval in razlagal njihovo življenje. Breda se mu ni mogla prečuditi, da toliko vé, in tako se je zgodilo, da je dobila slednjič neko spoštovanje do njega, ona, ki ga ni mogla s konca nič prav terpeti; očitala si je sama pri sebi, da ga je prej tako krivično sodila. Vedel se je z obema čisto enako, do nobene ni kazal kakega posebnega nagnenja. Skerbni oče, ki mu s konca ni bilo nič prav po volji to novo prijateljstvo, bil je s časom popolnem umirjen, ko je videl, da je Edvin tako pošten mladenič.

Tako je bilo vse zadovoljno in veselo v Mirnem dolu in v Gradu; samo to jim je nekoliko srečo kalilo, da ni bilo Radovana med njimi. Odšel je bil takoj drugi dan po Edvinovem prihodu v mesto, kjer je bil za učitelja imenovan, da bi tam uredil vse, kar je bilo potrebno. Prijazno se je bil poslovil od Mirodolskih; ločili so se v lepi zločnosti, tako da je bilo videti vse poglajeno in poravnano. Pogosto se je govorilo o njem; Edvin je poznal vse njegove razmere in težko je pričakoval, da bi se mogel seznaniti z njim. Hodili so obiskavat njegovo mater na Grič; stara ženica jih je bila vselej vesela; vendar

ní se mogla prav sprijazniti z mislijo, da je zdaj tuj človek tako na Radovanovem mestu; skoraj milo se ji je storilo časi, ko je videla, kako prijazno se vedeti Breda in Zora z njim, prav tako, kakor z njenim sinom, vendar hudega si ní nič mislila dobra ženica. Ali tako dobroserčne, kakor Radovanova mati, niso bile vse tihodolske starke. Stikale so pogosto glave in šepetale si na uho: „Veš, Barba, saj ne, da bi človek kaj napačnega mislil, bog nas varuj pregrehe; saj me poznaš, da nimam navade obrekovati ljudi, kakor ta in óna; vsak naj nase gleda. Mladost je norost, naj se veseli in kratkočasi, samo da se greh ne dela; zlasti pa ta mlada mestna gospoda; treba ji je mnogokaj izpregledati. Taki ljudje so vajeni dobrega življenja; lahko so veseli, preširni; kaj vedó, kaj je skerb in terpljenje in bridkost tega življenja! Bog ne daj, da bi kaj slabega mislila, ali pa celo govorila; ali človek si vendar ne more kaj, da bi ne imel časi svojih misli? Kaj praviš, Barba? Ženin tako na nagloma z doma; izginil je kakor senca; in toliko časa že ga ní nazaj; in na njegovem mestu čisto tuj človek z onim čudnim imenom, ki ga nisem slišala nikedar poprej, bog vedi, kedó in odkod! Kaj praviš, Barba!“ —

„Lep človek ta Edvin, ali kako se mu pravi, to se mora reči; kakor sveti Mihel, ki duše tehta v pratiki! Meni se zdi, Neža, da ní vse v Mirnem dolu, kakor bi imelo biti. Morebiti kako poprejšnje znanstvo iz mesta, kaka stara ljubezen; taki ljudje niso tako na tanko!“ — „Morebiti pa vendar le meri na mlajšo, kaj misliš, Barba?“ — „Le tega ne verjemi, ljuba moja; človek ima vendar oči v glavi. Ne da bi dejala, da ní lepa tista Breda; ali ona je bolj tako nekako, kakor so naša dekleta; pa poglej tisto Zoro, kako je gosposka, kako je šibka in tenka; s pedjo bi jo človek objel čez pas; in lahka je, da se ji komaj trava pripogne pod nožico, in kožico ima belo, kakor da bi je ne bilo nikoli božje solnce obsijalo. Vidiš, to ti je gosposka lepota, kakoršno imajo v čislju mestni gospodiči. Ta Edovin ní videti, da bi ne vedel, kaj je lepo in dobro. Le poglej ju, kader skupaj stojita, in pogosto in rada stojita skupaj; človek mora reči: lep zakon! Zakon, pravim, da bi le kaj družega ne bilo. Pa kaj to meni? Vsak pred svojim pragom! in kar te ne peče, ne pihaj! Težko je pasti táko preširno čedice, ki tako rada v škodo uhaja. Nama ne bo odgovora dajati.“ — „Meni bi se res smilil oče, ako bi bila kaka nesreča; prav dober mož je, ní da bi dejala. Kaj meniš, Barba, ko bi se mu tako le malo pošepetalo; prav dobro, delo bi storil človek.“ — „Le tega ne, Neža! Ti ne poznaš mestnih ljudi; kakor je dober človek, slabo bi izkupila; tí ljudje vse sami najbolje vedó. Kakor bog hoče, tako naj bó!“ —

Tako so si jezike brusile stare ženice tihodolske. Ne samo ženice; tudi stari možaki so zmajavali modre glave: „Jaz bi nič ne upal temu glatkemu gospodiču; kaj se suče in smučé okolo poštenih deklet?“ — „Lahkoživček je, rad se posladká, kjer kaj dobrega najde.“ — „Ko bi bil jaz gospod Mirodolski, palice bi vzel, pa posvetil bi mu, da gre, odkoder je prišel!“ — „Ne škodilo bi tudi

dekleta malo v strah prijeti: mož je predober, premehak; ne uterpi, da bi kateri kaj odrekel, ali pa dejal ji žalo besedo. Škoda moža; prav žal bi mi bilo, ako bi se kako kaj skrivilo in pohabilo; bog ne daj nesreče!“

Dobro, da taka govorica ni segla do Mirnega dola, da ni kalila miru srečnim ljudem: ne samo zverini in hudobnim ljudem, tudi hudobni govorici je branila vhod živa ograja, ki jo je bil gospod Mirodolski zasadil okolo svojega domovja.

S časom se je prikazala v Zorinem bitji neka čudna izprememba. Tudi manj ostrovidnemu očesu ni bilo težko izpoznati, da se godi nekaj posebnega v njenem serci. Bila je zdaj nenavadno živa in vesela, zdaj tiha in otožna, da se ni prav vedelo zakaj. Pogosto je pohajala sama, videti jo je bilo časi z objokanimi očmi. Očeta, ki jo je skerbno popraševal, kaj ji je, tolažila je z navadnimi izgovori. Breda si je zastoj belila glavo in ugibala, kaj bi pač utegnilo biti sestri, da je tako izpremenjena: morebiti ji je hudo, da ni Radovana toliko časa nazaj; vest ji očita, da ga je žalila sè svojim govorjenjem in vedenjem ondan v Gradu: boji se sirota, da je bilo morebiti razžaljenje pregloboko, da bi ji ga mogel prav iz serca odpustiti, in če ji odpusti, ker je tako blazega serca, ali mu bo pa mogoče tudi pozabiti, kar je bilo? Morebiti si sama očita, šteje v krivico, da je tako prijazna z Edvinom: kaj ko bi Radovan krivo sodil njeno vedenje, da si je čisto nedolžno! Tako je sestra ugibala in ukrepala sama zase; iz Zore ni bilo moči izvedeti ničesa: ogibala se je njenega izpraševanja, ki ji je bilo videti silno neprijetno: molčala je, ali pa pitala jo s praznimi izgovori, kakor očeta. Zlasti čudno je bilo, kako se je zdaj vèla z Edvinom: vidno se je ogibala njegove družčine, kjer je bilo koli mogoče. V pogovoru z njim je skoraj vedno govorila o svojem ženinu; z nekim čudnim navdušenjem ga je povzdigovala in slavila, časi prav neprimérno: svojo ljubezen do njega je povdarjala in kazala z nekim posebnim veseljem čisto proti svoji prejšnji navadi. Časi je bila celo nepriljudna z njim: dajala mu je kratke, ostre odgovore, kakor da bi mu hotela pokazati, da ji njegova družčina ni več ljuba. Edvin je bil poleg vsega tega vedno enak: najmanjše izpremembe ni bilo videti v njegovem vedenji: kazal je, kakor da bi ne videl, ali pa morebiti notel videti ničesa. Mirno in voljno je prenašal njene neprijaznosti, kakor se prenašajo porednosti razvajenega otroka. Ravna ta mirnost Edvinova jo je časi razdražila tako, da je bila skoraj zarobljena z njim. Z Bredo je pogosto neprijazno govorila o njem: z nekim posebnim veseljem je odkrivala in zasmehovala njegove slabosti in napake; očitala mu je, da je ničemuren, poveršen, sladkobeseden; da je pustohvalec, sam v se zaljubljen, s kratka: da nima nič moštva v sebi; samo misliti ji je nemogoče, kako bi mogla pametna ženska rada imeti takega človeka, zlasti ženska, katera je videla in poznala pravega moža, takega moža, kakoršen je njen Radovan! Očitno je kazala, da ga ne more terpeti; zgodilo se je celo, da je pobegnila o njegovem

prihodu, tako da so je morali po vertu iskati in prositi, naj bo pametna, naj gre v družčino, kaj si bodeta sicer mislila Edvin in njegova teta!

Ni čudo torej, da je bila Breda slednjič vsa zmešana: vedela ni, kaj naj bi si mislila, kako si razlagala to čudno vedenje svoje sestre. Ne radovednost, ljubezen do svoje sestre ji ni dala miru. Sklenila je, da hoče in mora priti do dna tej nedoumni prikazni, tako ali tako, naj se zgodi, kar hoče, da le pride prava priložnost. In ta priložnost je prišla, še prezgodaj ji je prišla.

Nek večer je bila šla Zora nenavadno zgodaj v svojo sobo, dejala je, da jo glava boli, da ji je treba pokoja. Breda opravi hitro svoja navadna opravila, potem gre za njo. Ko stopi v sobo, najde svojo sestro sklonjeno čez posteljo, obličje ji je bilo skrito v blazinah. Vse tiho. Breda se prestraši.

„Za voljo božjo, kaj ti je, Zora? Ali si bolna?“

Nič odgovora! samo tiho ihtenje se čuje.

„Ne straši me tako; govori, ali naj pošljemo po zdravnika? Po očeta grém —“

„O pusti očeta, pusti zdravnika, meni ni pomoči na svetu!“

„Moj bog, moj bog, kaj govoriš! Sestra ljuba sestra —“

„Ne imenuj me sestre: jaz nisem vredna biti tvoja sestra. Grešnica sem, nesramnica, brez zvestobe, brez vesti. Sovraži me, zaničuj me, kolni me; vredna nisem, da me zemlja nosi. Oh nesrečna sem, strašno nesrečna, tako neizrečeno nesrečna! Borila sem se, dokler mi je bilo moči; bog večni vé, kako sem se borila; zdaj ne morem več! Breda, jaz ne ljubim Radovana, nikoli ga nisem ljubila! Vedela nisem, kaj je ljubezen; zdaj vem, kaj je ljubezen; ogenj, peklenski ogenj; v meni vse gori, Breda! O ta nesrečni grad, ta nesrečna gospa Jarinova, ona je sama kriva moje nesreče, moje sramote; o da bi ne bila nikedar prišla v naš tihi, srečni kraj! Jaz ne morem dalje prebivati v tem nesrečnem kraju, vsaka cvetice, vsako drevo, vsaka tica tu mi očita moje pregreho, moje sramoto; očetu se ne upam pogledati v oči, v ono čestito obličje. Breda, pojdi z mano, pojdive po svetu! Ne, kaj bi ti hodila z mano! Ti si nedolžna, ti si čista, kakor dete po porodu; pregrešna misel ti ni oskrunila serca. Ostani tukaj pri očetu, bodi mu podpora in tolažba v starih letih, ti sama: jaz sem mu sramoto nakopala na sivo glavo; dve hčeri je imel, zdaj ima samo še eno; bodi mu ti sama veselje za obé. Jaz pojdem po svetu, tija pojdem, kjer me nihče ne pozna, kjer ne bo nihče s perstom kazal za meno. Še je čas; še sem samo v mislih grešila; še je čas, a zadnji čas, da bežim pred izkušnjo, pred njim, ki me vleče za sabo z nadčloveško močjo!“

Zdaj je bilo Bredi pač vse jasno; sklenila je roke in stala je kakor okamenela; tiho je zdihovala:

„O ubogi oče, ubogi Rádovan!“

PREPELICA.

Obraz iz narave.

Tam na ravnem polji med zlato pšenico in rumenim ječmenom, izmed katerega se priklanja tu pa tam, kakor sramežljiva deklica, rudeča púrpela, pisani kokalj in prijazna plavica, kako veselo se razlega glas : „Pet pedí, pet pedí, pet pedí, pik!“ ali pa tudi : „Hit' plevèc, hit' plevèc, hit' plevèc!“

Kaj je to ! Kedo se glasi tako skrivaj v zibajoči se pšenici, v ječmenu, ki se priklanja tako prijazno, ali pa v rudeče evetoči detelji ? Kedo se ne veseli tega milega glasú, kedó ga ne pozdravlja, ko ga prvič čuje, z nekakim prijetnim stermenjem ! saj to je prepelica, ona ljuba živalica, najponižniša, najkrotkejša izmed vesolnega tičjega rodú ! Le poglej jo, kako čepi stisnena v razorji, kako ima sklonjeno bistro glavico, kakor da bi se sramovala svojega pepelnastega plašča, ogibala se ponosnega sveta, hrepenečega samo po vnanji lepoti in slavi.

Dà, prepelica je ona krilata pevka, katera ima nekaj posebnega v sebi, katero opazujemo z nekimi drugi čuti mimo vsega družega tičjega roda — morda sami ne vemo zakaj !

Čudno ! Prepelica, živalica brez vnanjega lepoticja, potikajoča se po gosti sterni, kakor da bi se skerbno umikala gospodarju človeku, je vendar vsem priljubljena ; njeno priprosto, enoglasno petje budi slehernemu veselje v serci !

Morebiti je resnica, kar se govori ; da komur je odrekla narava vnanjo lepoto, s katero bi slepil sebe in druge, dala mu je druge blage lastnosti, katerih ne vidi oko, a čuti jih serce. Tém stvarém prištevamo tudi prepelico. Nelepa njena obleka, priprosto njeno petje, brez umetnosti, brez prave melodije, nam je ne priporoča bog vé kako ; in vendar jo gledamo in poslušamo tako radi, kakor redko katerega drugega tiča, ki se ponaša s pisanim pérjem in sladkoglasnim petjem. Zakaj nam je tako nekako posebno ljuba prepelica ? Recimo : zato, ker je njeno petpedikanje tako različno od drugega tičjega petja ; ker se nam dozdeva, da ti priprosti glasovi izhajajo prav iz globočine serca skromne, veselemu svetu umikajoče se pevke. In kako poredkoma, v kakih presledkih se čujejo tí glasovi, kako skrivnostno odmevajo sredi ravnega polja !

Znano je, da prepelica ne ljubi družčine, sama zase živi in hitro potihne, kader čuti, da jo kedó posluša. Kedó ji pravi, kedó ji govori, da v obližji njenega prostega domovja biva človek, ki, samopašen, tako rad podira drugim srečo in veselje, sebi na prid in korist ! Ti pa, draga prepelica, živiš vse svoje dni v skrivnem zavetji skromno, a zadovoljno ; od jutra prepevaš do večera, dokler te ne splaši nevsmiljeni sovražnik tvoj, ostrí serp, ki te preganja od polja do polja, podirajoč tvojo edino last, zelenje ravnega polja ; ali pa brezčutni lovec, ki te zalázuje jeseni tiho stopaje z napetim petelinom !

Ko krije še tiha noč gore in doline, ko sveti še zgodnja danica na nebu, oglašča se že na polji v žitu plaha prepelica, petpedika ter se dviguje zdaj pa zdaj tudi nad zlato klasje, kakor da bi hotela klicati in oznanjati: Vstanite, veselite se, mlado jutro je prišlo, novo veselje!

In čem više se pomiče zlato solnce na nebu, postaja prepelica bolj in bolj molčča, dokler popolnem potihne o poludanski vročini ter se skriva v varno zavetje med hladnimi razori. A nikakor ne miruje in ne poseda brez življenja, brez dela. Tedaj se še le prav spomni same sebe in svojega mladega roda, ki tiči v skritem gnjezdju, ali pa se potika brez pravega voditelja po zmedenem klasji in kliče in vabi svojo mater, ki je tako zamišljena in zamaknena v petje.

Težko se komú posreči opazovati prepelico v družinski sreči, ker tedaj molči, da bi ne izdala in ovadila svojega milega domovja, zgrajenega iz trohnelih bilek, in rahlega mahovja, in svoje drobne družinice v njem; ko je izlegla rujavo pikasta jajčka v gnjezdju, tedaj ne misli več na petje, samo svojemu mlademu zarodu živi in še odgovarja ne svojemu zvestemu drugu, ki veselo prepeva, zdaj dviga joč se v višavo nad rumeno polje, zdaj spuščajoč se v zelenje poleg svoje družine.

In ko so izvaljeni mladiči, ko tako neprestano zevajo in kričé po materini pomoči, tedaj je najlepši čas skerbni materi. Njej se ni truditi, kakor drugim tičjim materam, z dolgočasnim pitanjem; ona vodi svoje mláde, na pol nage po temnem razorji; tam jim zbira primérno zernje, mečí ga v svojem kljunu ter podaje lačnim otročičem. Kakor piščeta za kokljo tekajo tí keščeki za njo; od nje se uče, kako si je iskati hrane. O tem lepem času se ji zbuja zopet pevske sanje; neko skrivnostno hrepenenje jo žene na svitlo iz temne gošče proti zlatemu solncu! Tedaj zleti nenadoma pod sinje nebo, zapoje tako glasno, tako veselo — glorio najlepšega, najsvetejšega čuta, materine ljubezni!

Ko vidijo mladiči, kako se dviga mati, zbudi se tudi njim prvič želja po tujem, neznanem svetu; in glej, posreči se jim in prvič tedaj se jim odpró mlade persi in prvič iz njih zadoni: „pet pedí, pet pedí“, in veselo se razlega okrog in okrog: „pet pedí, pet pedí.“

Ko tone solnce za daljne gore, ko pojema dnevna vročina, leže na polje nekaka skrivnostna, nepopisno praznična tišina. Polno klasje se ziblje in priklanja, po njem pa tako skrivnostno, tako sladko šepče in šumi večerni hlád! Černi muren se oglasi v meji, zelena kobilica skokonoga se zbudi v rudeči detelji, škerjanec se dviga in snúče v visoko nebo, in tudi prepelica oživi tedaj, iz razora poletava v razor, oglašča se bolj in bolj potihoma; naposled se dvigne krepko nad rumeno stern, zapetpedika še enkrat, potem počene v samotno domovje in zadremlje.

Ali kolikrat se zdrami, zlasti v svetlih nočéh, zapoje v bledem

mesečnem svitu, kakor v sanjah, kakor da bi vabila druzega druga v svoje obližje! Ali kako je naši prijateljci v sužnosti, ko čepi dan za dnevom v tesni kletki na oknu! To ni več vesela prepelica z ravnega, rumenega polja. Ne oglasi se časi ves božji dan; samo po noči ji ne dadó mirú pevske sanje. Ko počiva vse okrog, doní ji prav iz globočine serca: „pet pedi, pet pedi, pik!“

Ko stopa kmetič o pomladanjem jutru med zelenim žitom, kako se mu zjasni obraz, ko začuje izmed nadepolne pšenice prvič znano prepeličino petje! Dobro létino mu oznanjajo njeni glasovi. A kader ní čuti prepelice, tedaj se mu je bati nesreče: vihar in toča, meni, mu uničita vse njegovo bogastvo, to ravno polje!

Kaj pa rudečelica, bistrooka ženjica, ko hiti zjutraj zgodaj sè serpom v roci na rosno polje, s kako radostjo čuje veselo petje prepelice, ki jo tako prijazno pozdravlja. Sirota ne vé še, kaka nesreča ji preti. Umiče se ji dalje in dalje, ko pod njenim nevsmiljenim serpom pada bilka za bilko. Domovje ji podira ženjica, a po življenji ji ne streže; v bližnji njivi najde novega zavetja. Ženjice se ji ní bati; a ko pride iz mesta brezčutni gosposki lovec sè suhorebrim psom, tedaj so naši prepelici žalostni časi. Kaj ji pomaga, naj se še tako skerbno potika in skriva po razorih! Slednjič jo vendar le zaslеди in zavoha pasji nos; sirota, v stiski in zadregi, plane kvišku; puška počí, in mervta pade na zemljo; drobno svinčeno zerno ji je končalo življenje! Pes plane za njo, zagrabi jo ter prinese jo v gobci svojemu gospodu, ki hladnokervno zopet nabija z merzlim svincem izpraznjeno cév. Ko je delo končano, vzame jo mož ter dene v torbo k drugim mertvim tovarišicam. Ne verne se prazen domóv, vesela ga sprejme žena gospa in napravi mu dobro večerjo. Prekrasen lov: sramoval naj bi se ga vsak izobražen mož, ki ní čisto brez serca!

Ali kaj še le, ko pride jesen, ko se bliža huda zima! Polje je golo in zapuščeno okrog in okrog; hrane ní ne zavetja. Tedaj se spomni tudi prepelica, da so v daljni južni strani srečni kraji, kjer solnce gorko sije, kjer vse evete in zeleni, ko pri nas snežena odeja krije gore in doline. Ali kako dolg je pot do onih srečnih krajev, in uboga prepelica ima tako kratke peróti! Ona se ne more dvigniti v sinje višave, kakor krepkokrili žerjav; nizko leti nad zemljo in tolikrat ji je treba počivati. To dobro, predobro vedó brezserčni ljudje po deželah, koder jo vodi pot v zaželeno deželo; na tanko jim je znano, kedaj pride v njih kraj trudni, spehani roj; z mrežami jih čakajo, s puškami in koli možje, žene in otroci — junaška vojska! In ko prisopé utrujene potovalke, dvigne se hrup, vname se boj, „ne boj, mesarsko klanje“! Ostudna surovost, črna pega v značaji italijanskega in španskega naroda!

Oj prepelica, ti ljuba, skromna, ti krotka, rahločutna tica! Ko premišljam tebe in tvojo osodo, zakaj mi je tako milo pri serci; zakaj se nehoté spominjam slovenskega naroda!

A. Koder.

Ø R E L.

Obraz iz narave.

Gnjezdo svoje stavi
Orel na višine,
Svet s perutjo meri
Čez verhe, globine.

Jénko.

Takó poje pesnik o kralji vseh tíc, o gospodovalcu v sinjih zračnih višavah, — o kraljevi postojni; — in kako lepo, kako kratko in krepko; — takó, da prebravši to kitico, vidimo v duhu orla, kako se je vzdignil iz visokega svojega gnjezda še više in više v sinje višave. Tu nam podaja pesnik v glavnih čertah že cel obrazec. Nekako tesno mi je tedaj pri serci, — ne upam si opisati blagovoljnemu bralec enako primerno in krepko tega obraza iz narave.

Svoje gnjezdo, sestavljeno brez vsakoršne umetnosti iz vejevja in krepelov, na katerih je nastlane nekaj suhljadi, resja, mahu in listja, postavi si orel, „car vetrovom, gospodar goram in stepam,“ na sivo pečino ob robu stermega brezna, kamor nikedar ne pripleza tudi najderznejša noga človeška. Ondi valí njegova družica, ko se suče on visoko nad pečevjem v kolobaru ter jo tako zabava s svojim umetalnim letanjem. Ko pa se slednjič izvalé sè sivim puhom obraššeni orličí, donašata jim obá z neutrudno marljivostjo obilo hrane. In tedaj kroži višav vladar ves dan visoko po zraku ter

„napenja si sklen na vsestran paznega óka;“

ko pa ugleda svoj plen, tedaj se začne v velicih krogih spuščati počasno niže in niže, slednjič pa priverši z vso močjo na žival, zgrabi jo sè svojimi ostrimi nohti ter jo odnese seboj po zraku na svoje domovje.

V vsem svojem vedenji in životarenji je orel nekako ponosen, mogočen in samsvoj, tako da bi se tudi njemu lahko reklo :

Zanj družba ne mara
In on ne za njo.

Le sè svojo do smerti mu véрно družico prebiva samotno v sivem pečevji, in gorjé družemu orlu, ako se priklati v njegov okraj. — kaj pa še le drugim ticam! — Vso noč predremlje na strani svoje bedeče, valéče družice, in še celo zjutraj, ko so druge tice, sosebnó manjše pevalice, že zdavnaj zapustile svoja prenočišča, sedi orel še mirno na svojem prostoru, kjer je prenočil. In še le tedaj, ko sije že solnce precej visoko na nebu, vstane, striplje s perotnicama, popravi si in uredí zmeršeno pérje ter se vzdigne v sinji zrak. Ondi plava veličastno z mirno razprostertima perotima sem ter tija; — zdaj se žene hitreje in hitreje naprej ter delí s perotjo blagodejni zrak, zdaj se zopet vozi počasno v velicih krogih po sinjih višavah čez hribe in doline in meri iz te neizmerne višave neizmerno široki svet. Kako veličasten pogled, ko plava mirno pod azurnim nebesom; kakor ladjica jadra po mirni in gladki morski poveršini, ko ne gane noben valček, ne dihne nobena sapica; kakor veslá nemi

labód po tihem jezeru, ko ga zlati sè svojimi žarki večerna zarija; ali pa kakor hití berzi oblaček pod visokim nebom gnan od južnega vetriča; — resnično, kakó veličasten prizor! Kedo bi se ne spominjal tu svetega pisma, ki pripoveduje o stvarjenji svetá:

„V začetku je bog vstvaril nebo in zemljo. Zemlja pa je bila pusta in prazna, in globoke vode so jo pokrivala in duh božji se je sprostil in plaval nad vodami.“

Ali, kedo bi se ne zmisлил onega mesta v Kirdžali-ji, podonavski povesti:

„Orel prileti čez široko Donavo, vzdigne se pod oblake in na svojih silnih perotih vesla na Balkan. Kirdžali ga gleda in si misli: Jaz sem tudi orel. Orel je sam, jaz sem sam: orel ima Balkan, jaz svojo domovino; orel se na mogočnih perotnicah vzdiguje pod oblake, jaz pa k bogu v mislih, na perotih svete vere.“ — Ima domovino, — a sužnjo; dviga se k bogu na perotih svete vere, — a beli turban, znamenje sužnosti ovija mu slovansko čelo, in podoba nebeške device nosi skerbno skrito v nedriji.

A kam smo zabréli? Vernimo se zopet k órlu. Ko se je že tako nakrožil po modrem zraku, zateče se proti poludnevu zopet na svoje domovje, — in ko se nažre, tedaj pa mirno počiva in leno prebavlja. V sredi popoludneva pa se napoti zopet na lov in zopet

Z višave z ostrim očesom pazi,

Kaj doli po travi boječe lazi,

in proti večeru o solnčnem zahodu spusti se mirno zopet na svoje domovje, — nad sterma brezno k svoji družici.

Orel je med krilatimi dvonožci, ki jih zovemo tiee, to, kar je lev med četveronožci, da se mu namreč nadevlje naslov kralj; on kralj tie kraljuje v zračni višavi, lev pa po širni puščavi. Zaradi tega nahajamo v gerbih mogočnih vladarjev razen leva najbolj pogosto orla — v znamenje moči, v znamenje oblasti in mogočnosti. V Kirdžali-ji se bere: „Onstran besarabske reke stojé na slapeh dvoglavi orli, to pomenja državo belega carja;“ tako je orel avstrijski, — orel ruski. — In važnejša državna pisma se neki še dan danes podpisujejo z orlovim peresom. — Kedaj-li neki se podpiše Slovanom z orlovim peresom osvoboja? — —

Že v vnanji postavi orlovi in v vsem njegovem vedenji se kaže neka smelost in derzna plemenitost. Krepko in močno telo na čverstih nogah z močnimi, serpasto zavitimi nohti naznanja derznega roparja, priličnega smelemu samosilniku, — ali tudi verlemu vladarju. — „Miloš Obrenovič je orel serbske zemlje.“ — Veliko, bistro in žareče oko in kljukasto zakrivljen kljun podeljuje orlu nekaj veličastnega. In tudi pri ljudeh znači tako imenovani „orlovski nos“ in bister, miren pogled, neko ponosnost in veličastnost, neko smelo pogumnost. — Zaradi teh lastnosti je orel vojni tič. — „Kirdžali pogleda na mogilo, tam moder orel sedí in krače, vojni tič je vojno čutje zbudil Kirdžali-ju.“

Zavoljo visocega svojega letanja, ker se namreč dviga izmed vseh tičev najviše v sinje višave, postal je orel — simbol vzvišenosti. In sveti Janez blagovestnik se upodobuje s postojno ali orlom na strani, ker se je v svojih mislih najviše povzdignil, pričenski pisati o Jezusovi božji naravi. Tudi pesnik tedaj pričinja „Visoko pesem“ z ogovorom :

„Na orlovih krilih moj duh krepkó
Nad zemljo se dvigni v višave ;
Nad gor se dvigni snežene gláve.“

A ko se je dvignil na orlovih krilih kvišku, dospe vendar pesnikov duh še više, — mnogo više v domišljiji nego gibčni visokoleteči orel, da tedaj lahko poje :

„Pod mano peróti pokojna
Prostira kraljeva postojna.“ —

Mislimo si slednjič še enkrat orla, kakó vesla veličastno po azurnem zraku ; in blagovoljni bralec naj mi odpusti, da zopet opominjam Kirdžalija, povesti slavne : — „Z Balkana se vozijo sivi orli, zibljeje se na svojih širokih perotih nad serbskimi mesti in pokajo s plenečimi kljuni, kakor da bi veleli serbskemu ljudstvu : „Daj nam sovražnikovo kri, daj nevéree!“ — —

S. P. H.

P O Z D R A V.

Preširnovim čestiteljem, zbranim v Verbi 15. septembra 1872.

Pozdravljeno mi bodi, ljstvo! zbrano
Od vseh strani slovenske zemlje svéte!
Z navdušenjem si rádostnim navdano,
To znánijo oči mi tvoje vnete.
Lepoto kraja gledat, svétu znano,
Prišlo si, kakor tujcev brojne čete?
Sloveča je lepota tega raja, —
A druga, višja misel te navdaja.

Imé te drágo sem je privabilo,
Ime, ki nam ko soluce zlato sije;
Ime, ki vsacemu je svéto, mило,
Komúr čuteče v persih serce bije.
Priromalo si sem, da bi čestilo
Stvaritelja slovenske poezije:
Proroka-pevca si slaviti se zbralo,
Ki v milosti ga nam nebó poslalo.

O tici govori se — pelikani —
Podoba maternje skerbi genljíva! —
Da z ostrim kljunom persi sebi rani,
Ko paše več družini ne dobiva:
Umirajoča mladi zarod hrani
S kervjó, ki se iz serca ji izliva:
Takó je On nam žertvoval življenje,
Nam radost, sebi volil je terpljenje.

Življenje mu je grenka bila kupa,
Ljubó se sreča njemu ní smijála;
Življenja vir, ljubezen — Njemu strupa
Morilnega je polno mero dala.
Sercé zvestó ljubilo je brez upa,
Doklér ga v pókoj smert je zazibála.
Sercá nam bolečine pesem znani,
V njej zdihí v sládke nam so gláse vbrani.

Oj blagor nam! — solzé okamenéle
V predrage nam so bisere bliščéče;
Iz bolečin so rože razcvetéle,
Ki solzna rosa še po njih trepeče;
Iz ranjenih so persi pesmi vrele,
Sad sladki bridke pevčeve nesreče;
Hvaležni ga rešitelja čestímo,
Terpel je On, da mí se veselímo.

Sercé ljubezni polno domovini
Zdaj čute vse, móči je posvetílo;
Nesrečni materi, ki je v temini
Pozabljena zastoj jókála milo.
Sirote so se sramováli sini,
Terpljenje bridko nje jih ní genílo.
V sercé se Njemu smíli vboga mati,
A kaj? srebrá, zlatá ji nima dati.

Ubere strune, — pesem jame peti
O vbogi materi, v bridkost vtopljeni;
Okó vedrí se, lice spet rudéti
Začné o sladkem glási bolni ženi;
Sercé se taje sinom, hrepenéti
Po nji jamó otroci izgubljeni;
Domóv jih pesem vabi k tihi kočí,
Kakór ko poje zvon v božíčni noči.

Ne vseh! — Oj žalost, večna oj sramota!
Vsem sladka pesem ní sercé geníla,
Sercá okamenélega; — tegota
Celó se jim do pevca je zbudíla,
Ostró so ternje stlali mu na pota,
Še smert ní slepe jeze utešila.
Ne več! — Podobo temno zagernímo,
Ter bratom zaslepljením odpustímo!

Minóli so nesrečni, mračni časi;
Daní se, zarja lepši dan obéta,
Budeča se Preširna pesem glási,
In up, življenje nóvo vse spreléta.
To pričáš družba v pevca „dragi vási“,
Pred hišo, kjer je luč zagledal svéta;
Čstít si pevca se pobožno zbrala,
Zató ti bodi čast in serčna hvála!

JVAN S L A V E L J.

Pristopi k dekletu — onemoglo in zaspalo je bilo med solzami.

„Kontesa!“ kliče jo z mehkim glasom ter ji privzdiguje glavico, „Karlo Saldern bode ozdravel!“

Kakor blisk plane dekletu kvišku, razprostre roke, oklene se ga okolo vratu in na persih se mu razjoka.

Ivan Slavelj ji lahno razklene roke, globoko vpre oči vanjo, ki je kopernela pred njim.

Dolgo jo je gledal tako.

„Marija Ana!“ ogovori jo čez nekaj časa, in glas se mu je skoraj tresel, „časi pomori slana evetje po polji, in če tudi potem dobrodejni dež nanje rosi, umreti mora, poginiti! Tako je moje serce, Marija Ana, puščava je moje serce, brez zlate zarije, brez hladilnega studenca!“

„Marija Ana!“ pristavi pristopivši k oknu; „moje serce je zamorjeno, zamorjeno in jaz vas ne morem ljubiti!“

In Ivan Slavelj se nasloni čez okno in zre tija v lunin svit, tija na vert, kjer so cvetke kakor v spanji pobešale glavice.

Tako je slonel in izpregovoril ni besede, ko se je odpravljala počasi, ko je tiho odšla!

XV.

Y T I H I N O Č I.

Ivan Slavelj je bojeval težke boje sè svojo dušo in ni je umiril. Gnalo ga je tija v noč! Pokrije si glavo in hiti iz sobe po ulicah iz mesta. Prišel je v mestno izprehajališče, v dolgi drevored. Lipa je zašumevala sedaj pa sedaj v širokih vejah in tu in tam je berlela svetilnica. Ali nikogar ni bilo, da bi ga bil motil. Dobro mu je dela ta samota. Utihnile so moči razburjenega serca in mehka udanost se mu je polastila duše.

Tiho pride nekedo za njim:

„Gospod doktor!“

Ivan Slavelj se ozre:

„Gospod baron! tako pozno še tu? Sedaj je čas spanja vsakemu, kedor ni zdravnik in kedor hoče ostati zdrav.“

„Jaz pa nočem ostati zdrav, in to je ravno, gospod doktor!“ Te besede je govoril tako nekako mertvaško trudno!

„Noči se bojim, gospod doktor, noči, té temne, černe noči.“

Dolgo že ni bil videl Otona Veldena in osupnil je sedaj nad njim. Pred življenja vesel, bil je mož sedaj žalosten in život se mu je bil sklonil kakor pod težo lét.

„Te noči, gospod doktor! ali bi ne bilo lepše, ko bi sonce vedno sijalo?“

Molčala sta nekaj časa oba, ker mu doktor ni odgovoril na zadnje otročje vprašanje.

„Pojdite z mano, doktor, k meni na dom, jelite?“ In prime ga za roko ter vleče ga za sabo po drevoredu. Blizo prvih mestnih hiš pa kreneta na stran, kjer je stala sredi obzidanega verta Velde-nova vila.

Tiho je bilo vse. Samo voda je lahko šumela, ki je leno tekla na oni strani mimo vertnega zida.

Oton Velden vzame ključ ter odpre vrata v zidu. Vstopita na vert in po peščeni poti gresta proti poslopju.

„To že tudi veste, da mi je žena umerla, gospod doktor? Glejte, tako mora vse pod rušo!“

„Vse, gospod baron, vse!“

„Vse, vse; in vendar nikedó ne vé, kako je tam doli, gospod doktor, in to je, to je!“

Prideta do poslopja. Vhod je bil odpert. Po stopnicah stopata gori v umetnišče Oton-Veldenovo. Ta kraj je bil Slavelju dobro znan. Vstopita in Velden zapre vestno duri za sabo. Tema je bila tu notri in Slavelj obstane; Velden porine stol k njemu, da naj sede. Potem pa prižge skrito svetilnico. Ali soba se ni razsvetilila, samo na podobo slikano so padali žarki; ali ta podoba je bila tudi pregerjnena s tančico.

V Otona pa je prišlo življenje. Stopal je hitro po sobi. Na to sname v temi nekje sè stene bodalo ter položi ga na mizico pred stalom, na katerem je bila podoba.

„Rafael,“ reče potem zamolklo, „Rafael, nocoj sem prišel!“

Slavelja pa obide groza, ko je tako sam sè sabo govoril in potem potegnil zagrinjalo s podobe. Žarki obsijejo obraz na platnu, obraz, katerega je poznal Ivan Slavelj. Ravno tak je bil, samo blede, mertvaško blede je bil in oči so mu bile zatisnene, ravno tako, kakor da bi jih bil zatisnil v groznilih bolečinah; zakaj obervi so se mu bile skerčile in na persih mu je kipela kri iz globoke rane. Bil je Rafael Velden, umorjen, v mukah umorjen! In prav natanko je videl Ivan Slavelj, da se mu je bila po blestem lici uternila solza izpod zatisnene trepalnice. Rafael Velden je umerl v solzah; v solzah je zapustil lepi svet!

Ivan Slavelj vsklikne pri tem pogledu. Hotel je vstati, a ón vzdigne ponosno roko in ukaže mu, da naj miruje.

„Rafael,“ reče, „Rafael! nocoj sem prišel, da ti povem pre-grožno pripoved!“

In sede k mizici, podprè si glavo z rokama in tako gleda tija v obraz na platnu.

„Rafael, tisti večer je bilo. Sedeli smo pri mizi in bili smo veseli. Govoril si mnogo in Olga se ti je sladko smijala. Tisti večer je bilo, Rafael! Še vse predobro vem. Vstal sem in šel gledat v noč. Ali predno pridem do okna, obernal sem oči. Po naključji sem jih obernal proti vama za mizo. In videl sem, kako sta se pogledala.

Prav iz serca sta se pogledala. Ta pogled! Ta pogled mi je umoril srečo. In tebi Rafael je umoril življenje! Strašno me je prešinilo, Rafael! In še sedaj ne smem misliti na tisto strašno, kar mi je prešinilo dušo tedaj. Zerl sem v jasno noč. Potem pa smo se poslovili. Jaz sem šel gori v svoje umetnišče. Tu sem časi spal po noči, in ti si to dobro vedel, Rafael. Tisto noč pa nisem mogel spati. Vstal sem in hotel sem iti na vert, v hlad. Prišel sem do hišnih vrat; in vrata so bila odperla. Rafael! tedaj pa me je obsedel satan! Prav čutil sem, kako se mu je odperla duša. Urno sem se povernil tu sim in snél sem sè stene to-le bodalo! Potem pa sem lezel nazaj, na vert. Za germovjem po trati sem lezel proti sredi. Tija, kjer rastejo košate lipe v krogu. In v resnici: tu si bil, Rafael! Tu na klopi si sedel. V naročji pa ti je slonela ženska, katera je bila že udana drugemu. Udana za večno! Ali to te je malo skerbelo. In ti si pil med iz njé! Iz nje, ki je bila tvojega brata, Rafael! — —

„Jaz pa sem tičal za deblom: in poslušal sem, kaj sta si obljubovala. V grehu obljubovala! In kri po žilah se mi je izpremenila v léd. Bil sem pri jasni zavesti, da moraš umreti! V trenutji umreti, Rafael! Tako je moralo biti! S poljubom sta se poslovila. Lahno je odšla po pesku. In mesec je vsipal žarke na vitko njeno telo. Ti pa si sedel; in zamišljen si zerl za njo, da se je skrila za germovjem!“

„Tedaj pa sem stopil jaz kakor senca izza debla. Pred té sem stopil.“

„Rafael!“ in mignil sem ti.

In iti si moral nehoté za mano. Operl sem vertna vrata. Stopila sva izmed ozidja. Bila sva pri vodi.

„Rafael!“ dejal sem, „sedaj-le ti je umreti!“

In postal si čudno bled; bal si se smerti. Govoriti nisi mogel. Padel si na kolena in sklenil si roke. Pa saj veš, da si moral umreti! Globoko v persi sem ti zasadil ostro orožje. Kratko si zdihnil in umerl si, kakor je moralo biti! — —

In vzel sem ti, kar si imel kaj vrednega pri sebi. vergel sem v vodo. Ha, ha! Kakor sem menil, tako se je zgodilo. Dejali so, roparji so ga pobili. Ha, ha! Potem pa sem te še pogledal, Rafael; luna te je bila obsijala; obsijala blede obličje tvoje! Bolečina ti je bila skerčila obervi; izpod trepalnice se ti je bila prikazala solza. In solza ti je blisketala na lici. V solzah si umerl, ha, ha! In zagrebli so te in trava rase po tebi!

In tudi po Olgi. Morala je umreti, ko sem ji izpuščal dan na dan v dušo to strašno, strupeno povest, Rafael! In zdaj sta morebiti združena!

„Združena, združena; in vendar bi ne smela biti!“

In klel je strašno. Ivana Savelja pa se je polastila groza. Odperl je vrata in taval je po stopnicah dol, v zapuščeni vert. Tu sim se je čulo vpitje in divjanje Veldenovo. Pobegne skozi vrata v zidu; Velden jih je bil pustil odperla.

Kaj je naše življenje, ironija? Ironija, ali pa kervava resnica!

Ivan Slavelj je taval še dolgo po noči. —

Nekoliko dni po tem se je bralo v krajnih novinah :

„Smert Otona Veldena je pretresla vse tukajšne kroge. Bil je gospod baron mož splošno priljubljen zaradi svoje izborne priljudnosti. In pa še ta tragična smert! Vse je bilo razburjeno, ko se je zvedelo, da so ga našli v sobi z razbito glavo. Kaki nagibi so ga vodili, to se za dobro ne vé. A ne motimo se pač, ako jih iščemo v tako nagli smerti brata in predrage mu soproge. Čudno se je vedel v zadnjem času in živel je čisto sam v svoji vili. Samo po dnevi je smel biti pri njem star sluga, ki mu je stregel. Lahka mu bodi zemljica!“

In čez nekoliko dni se je bralo zopet :

„Gospod doktor Ivan Slavelj je zapustil naše mesto in šel na kmete; govori se, da zdravja iskat. Da bi ga skoraj videli zopet zdravega in veselega! Močno ga bodedo pogrešali.“

Emil Leon.

Listnica uredništva. g. Fr. P. v S. Čisto nedoumno nam je, kako ste mogli tako krivo umeti Negodove besede. Iz česa sklepate, da misli „kaliti mir?“ In ako bi imel g. Negoda v resnici ta namen, katerega mu podtikate, saj imamo tudi mi vendar še nekaj besede. Nič se ne bojte. Da se bode Zvon ogibal prepira, da mu je v resnici za mir in spravo, kaže vam že to lahko, da nismo natisnili Negodovega pisma, v katerem je bilo po naši sodbi mnogo resnice, take resnice, katero bi bilo morebiti bolj naravnost izreči, nego zamolčati. Mi smo za mir, to je: za mir med osebami; a kriva načela pobijati, to je poštenemu človeku dolžnost, tudi naša dolžnost: vendar mirujemo in mirovali bodedo v „Zvonu,“ ker v teh okoliščinah ni mogoče popolnoma ločiti načel od osebnosti. Mirovali bodedo, da se nam ne bode moglo očitati — kruhoborstvo! Kader se té okoliščini predrugačijo, potem nam bodo roke proste, potem nam bode mogoče govoriti brez stranskih ozirrov po svojem prepričanji!

gna. E. D. v G. Pišete nam, da ne ponovite naročila na „Zvon,“ ker imate priložnost brati ga pri neki sorodnici. Taka odkritoserčnost je redka v naših popačenih časih; tem bolj nas je razveselila; bog vam ohrani še mnogo, mnogo let tako mlado, ljubeznjivo najjavnost.

Vsem čč. nasprotnikom Zvonovim naznanjamo danes veselo novico, da je koncem prvega poluleття neprimérno obilo število naročnikov izneverilo se Zvonu. Sklicavali smo se nekedaj na slovensko občinstvo; zdaj je sodilo; njegovo sodbo priznavamo brez ugovora. Vsak list ima naročnikov toliko in takih, kakoršnih je vreden. Mi ne bomo prosili in moledovali, naj Slovenci podpirajo naš list iz golega radoljubja. Zvon naj ima naročnike, katerih si sam zasluži. Neprijetno nam je res, da naš list tako malo ugaja slovenskemu občinstvu, vendar obetati ne moremo, da se s časom popoljša.

Ta številka, ki se je nekoliko zakesnila zaradi preobilih opravkov, se pošlje samo naročnikom.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gl. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar.

Tiskata: A. Keiss in F. Löb.